

## Evdeki helanın kibleye doğru olması caiz midir?

**Soru:** Evlerin içerisindeki helâların kibleye doğru olması caiz midir?

### Kısa Fetva

Allah Rasulü ﷺ, kişinin kazâ-i hâcet esnasında kibleye doğru yönelmesini ya da arkasını dönmesini yasaklamıştır. Rasulullah'ın ﷺ yasaklaması umûmî olduğundan bir kimsenin gerek boş alanlarda gerekse kapalı mekanlardaki helâlarda kibleye yüzünü veya arkasını dönmesini kapsar. Buna göre iki durumda da istikbâl (kaza-ihâcet esnasında kibleye yönünü dönmek) ve istidbâr (kaza-i hacet esnasında kibleye sırtını dönmek) caiz değildir. Kişi, ev satın aldıktan sonra tuvaletin kible yönüne doğru olduğunu fark ederse imkanı varsa oturma yönünü değiştirmelidir. İmkani yoksa kapalı alanlardaki tuvaletler için buna cevaz veren Şafi ve Maliki fukahasının görüşüyle amel edebilir.

### Detaylı Fetva

Allah Rasulü ﷺ kazâ-i hâcet anında mutlak olarak kibleye dönmeyi yasaklamıştır. Hanefîler, kazâ-i hâcet anında ister çöl gibi boş bir alanda ister bina gibi kapalı mekanda olsun kişinin yönünü (istikbâl) veya sırtını kibleye çevirmesinin (istidbâr) caiz olmadığını söylemişlerdir.<sup>1</sup>

Bu noktada Hanefîlerin delili İmam Buhârî'nin Ebu Eyyûb el-Ensârî'den (r.a) rivayet ettiği şu hadis-i şeriftir;

“Helâya geldiğiniz zaman kibleye yüzünüzü de sırtınızı da dönmeyin. Ancak doğuya veya batıya dönün.”<sup>2</sup>

Mâlikî<sup>3</sup> ve Şafiîler<sup>4</sup> çöl gibi boş yerlerde istikbal ve istidbârın mekruh, evlerin içinde veya dışarıda etrafı herhangi bir şekilde çevrilmiş alanlarda ise caiz olduğunu söylemişlerdir. Bu husustaki delilleri ise İbn Ömer'in (r.a) şu ifadeleridir:

“Bazı insanlar hacet giderme anında kible ve Beyt-i Makdis cihetine dönülmemesi gerektiğini söylemektedir. Halbuki ben bir gün evimizin damına çıktığımda Allah Rasulü'nü ﷺ, iki taş arasında Beyt-i Makdis'e yönelmiş olduğu halde hacet giderirken (tesadüfen) gördüm.”<sup>5</sup>

Mezkûr rivayette Allah Rasulü'nün ﷺ iki taş arasında yani etrafı kapalı bir ortamda bulunmasından hareketle kapalı ortamlarda istikbâl ve istidbârın câiz olduğunu söyleyen Mâlikî

ve Şâfiîler, İbn Ömer rivayetinin Hanefilerin istidlâl ettikleri Ebû Eyyûb el-Ensârî rivayetini tahsis ettiğini söylemişlerdir.<sup>6</sup>

Hanefiler ise, Ebû Eyyûb el-Ensârî rivayetinde Allah Rasulü'nün ﷺ istikbâl ve istidbârı yasaklayan ifadesinin umum ifade ettiğini, İbn Ömer (r.a) rivayetinin ise Efendimiz'e ﷺ ait olan bir fiilden bahsettiğini, Peygamberimizin ﷺ bunu mekan darlığı gibi herhangi bir özürden dolayı yapmasının muhtemel olduğunu söylemiş ve iki hadisi bu şekilde cem etme imkânı varken mensuh olduğunu söylemenin doğru olmayacağını ifade etmişlerdir. Hanefilerin bu gibi durumlarda kullandıkları genel kaide şudur: 'Fiillerin umumu (işlenen bir fiilden genel bir hüküm çıkartmak) söz konusu değildir.' Dolayısıyla burada herhangi bir nesh söz konusu olmayıp hususi bir durum vardır. Ayrıca Hanefiler bir meselenin vücubiyetinin Allah Rasulü'nün ﷺ fiilinden değil, sözünden istinbat edilebileceğini söylemektedir.<sup>7</sup> Peygamberimizin ﷺ sözü ve fiilinin tearuzu durumunda ise sözü tercih edilir. Bütün bunlardan hareketle şöyle söylenebilir: İlk hadisteki mutlak ifade geçerli olup ister kapalı ister açık ortamlarda olsun kazay-ı hacet esnasında yüzü de(istikbâl) sırtı da(istidbâr) kibleye çevirmek caiz değildir.

---

1. Burhanuddîn el-Merğînânî, *el-Hidâye Şerhu Bidâyeti'l-Mübtedî* (Karaçi: Mektebtu'l-Büşrâ, 2021), 1/224.

İstidbâr hususunda Ebû Hanîfe'den iki görüş varsa da sahih olan mekruh olduğudur. (İbn Abidin, 2/515).

2. Buhârî, Vudû', 11 (Hadis No: 144)

Bu hadis-i şerifte muhatap kitle Medîne ehli olduğundan Efendimiz ﷺ şarka veya garba dönün buyurmuştur. Yoksa bu ifadenin asıl maksadı 'kible cihetinin önünüze veya arkanıza gelmeyeceği tarafa yönelin' şeklindedir. (Aynî, 2/634)

3. Malik b. Enes, *el-Müdevvenetü'l-Kübrâ* (Beyrut: Dâru'l-Kutubi'l-İlmiyye, 2005), 1/117.

4. Şemsuddîn Muhammed b. Muhammed el-Hatîb eş-Şirbînî, *Muğni'l-Muhtâc İlâ Ma'rifeti Me'ânî Elfâzi'l-Minhâc* (Beyrut: Dâru'l-Kutubi'l-İlmiyye, 2011), 1/76.

5. Buhârî, Vudû', 12 (Hadis No: 145).

Medine'de Beyt-i Makdis'e yüzünü dönen kimse kibleye sırtını dönmüş olur.

6. Bedruddîn el-Aynî, *Umdetu'l-Kârî Şerhu Sahîhi'l-Buhârî* (Kâhire: Dâru's-Sehhâr, 2012), 2/643.

7. Ahmed b. Ebî Saîd b. Abdillâh (Ubeydillâh) el-Leknevî (Molla Cîven), *Nûru'l-Envâr Şerhu Risâleti'l-Menâr* (Karaçi: Mektebetu'l-Büşra, 2021), s.86.